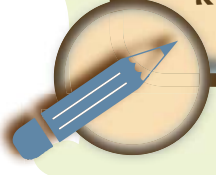

י' עֵלְיָהוּ אֶל־הַיָּם וַעֲשֶׂה זְבוּדָה לַיָּם וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהַיָּם יִבְרַח לִפְנֵיהֶם וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
יז' וְהָיָה אֵלֶיךָ יְיָ הַיָּם וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
 וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
יח' וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
יט' וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
כ' וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו

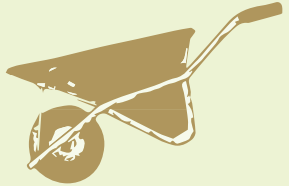

עֵלְיָהוּ אֶל־הַיָּם וַעֲשֶׂה זְבוּדָה לַיָּם וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו
 וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו וְהָיָה הַיָּם בְּעֵינָיו

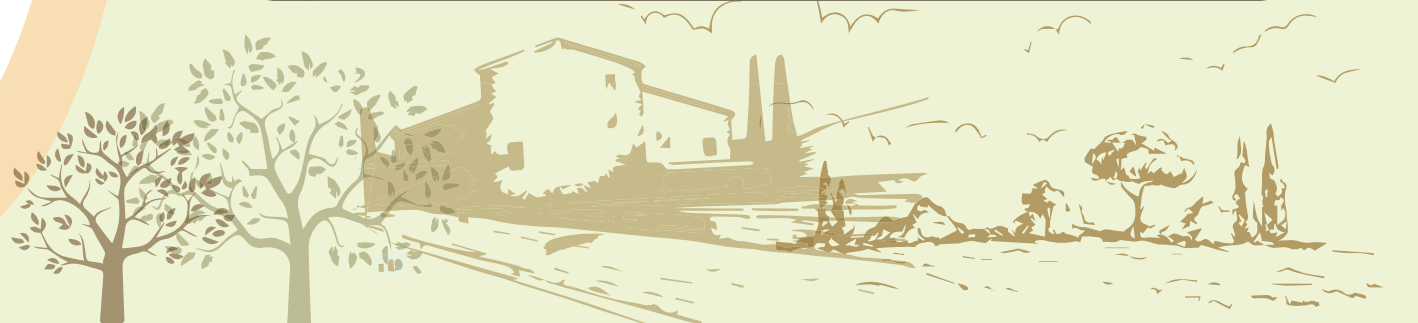
התאמץ: חולמים על ארץ ישראל?

האזינו לשיר 'מקום בלב':

א. על מה אתם חולמים? האם אתם מצפים שהחלומות שלכם יתגשמו?
 ב. בשיר מדבר על "מיליון חולמים" ולא על חלום אישי. לאיזה סוג של חלומות יש מיליון חולמים?
 ג. האם יש לכם חלום שהוא משתף לאנשים רבים? מהו? איך תוכלו להגשים אותו ביחד?

ישוב הארץ

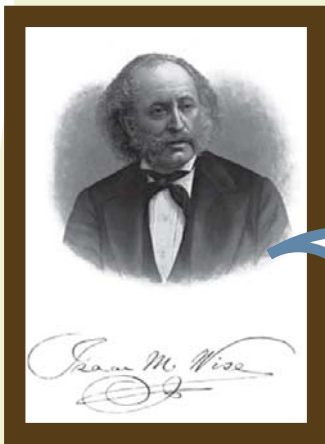

שלום, ילדים. שמי משה הס, ונולדתי למשפחה מסורתית בגרמניה לפני בערך מאתיים שנה. אני אחד ממבשרי תנועת הציונות. מיד תבינו את פונתי. אתם זכיתם לחיות בארץ ישראל ובמדינת ישראל, אבל בתקופתי הישוב היהודי בארץ היה קטן מאוד. ובכלל, ארץ ישראל בלה היתה ארץ לא מפותחת, עניה ובה תושבים מעטים - רבם ערבים ומקצתם יהודים. מאז חרבן בית המקדש לפני אלפי שנים ועד לתקופתי, עם ישראל היה שרוי במצב שמכנה 'גלות': הוא לא חי בארץ מולדתו ולא נהל את חייו באפן עצמאי. במשך אותן שנים קוו והתפללו יהודים רבים לשוב לארץ מולדתם ולהקים בה את ממלכתם. אחת התפלות היתה "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים". בתקופתי החלה להתפתח תנועה חדשה בעם היהודי, 'התנועה הציונית'. לתנועה זו היו שתפים יהודים חלונים ודתיים שרצו להפוך את התקנה והתפלה למעשים ולפעולות, כדי להחזיר את עם ישראל למולדתו ולהקים בה את מדינת היהודים. בכרזה שמופיעה כאן אתם יכולים לראות גם שהתפלה העתיקה קבלה משמעות חדשה:

- א. תארו את הדמיות שבכרזה.
 ב. חשבו, מה מסמלת כל אחת מהן?
 ג. מה המסר העולה מהכרזה, לדעתכם?
 ד. איזו משמעות מעניקה הכרזה לצטוט מהתפלה?

סליחה שאני מפריע לך, אדון משה הס הנכבד, אך עלי להזכיר שלא כלם היו שתפים לרעיונות שאתה מדבר עליהם. אנא, תנו לי להציג את עצמי, ואז אסביר את פונתי. שמי יצחק מאיר וייס ואני אחד ממנהיגי התנועה הרפורמית בארצות הברית. בסדור שערכתי בחרנו להחליף את המשפט "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים" במשפט: "ותחזינה כל ממלכות הארץ אורך ואמתה, ויבוא כל בשר להשתחוות לפניך", וזאת משום שאנחנו האמנו שהבשורה הגדולה של היהדות אינה יצירת עם נוסף עם מדינה וארץ משלו. תפקידה של היהדות בעינינו היא להביא לתקון העולם כולו, וזאת דוקא על ידי כך שהיהודים נמצאים בכל מיני מדינות ובכל מיני ארצות, ויכולים להשפיע לטובה על העולם מתוך המסורת היחודית שלנו.

שלום, ילדים. אני מקווה שכלכם מזהים אותי. אני בנימין זאב הרצל, כמובן, וכפי שאתם ודאי יודעים, הקדשתי את מיטב זמני להקים לעם היהודי מדינה יהודית בארץ ישראל. ולמרות המאמצים הרבים, בשלו כל נסיונותי לפעל אל מול השליטים בעולם כדי להקים מדינה יהודית. עליכם לדעת, שבאותם ימים נרדפו יהודים במדינות רבות וסבלו סבל רב מפגיעות ומפרעות שאזרחים לא יהודים באותן המדינות עשו להם.

ואז, יום אחד קבלתי הצעה מממשלת בריטניה: לבדק אם אפשר להקים מדינה יהודית באפריקה, על שטח פנוי בתוך מדינה בשם אוגנדה. זו הייתה הצעה מאתגרת מאוד: מצד אחד, ארץ ישראל היא ארץ אבותינו, ובמשך שנים ארכות רק אליה קוו והתפללו היהודים לשוב; מצד שני, אם המטרה היא הקמת מדינה שתשמש מקום מוגן ליהודים, יכול להיות שנכון להתפשר.

לא קבלתי את ההחלטה לבד, כמובן. הצגתי את ההצעה בקונגרס הציוני (האספה הציונית העולמית) הששי. בנאום שלי אמרתי שלדעתי, נכון לבחון את ההצעה. ערכנו הצבעה, והרב אכן תמכו בה. ואולם המתנגדים התקשו לקבל את הכרעת הרב. חלקם בכו, אחרים כתבו מאמרים תקיפים נגד ההצעה בעתונים וטענו שאין טעם להקים מדינה יהודית שלא בארץ ישראל - הרי זוהי ארץ התנ"ך. זו הארץ שבה הלכו אבותינו ואמותינו הקדמונים, אליה התפללו ועליה חלמו היהודים לאורך דורות!

למשמע דברים אלו הבהרתי שגם בעיני, ובדאי גם בעיניהם של תומכים רבים אחרים, ירושלים וארץ ישראל חשובות מאוד - "אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני", אבל אולי החשוב ביותר הוא עצם הרעיון של המדינה היהודית, ושאם יש לבחור באחד מן השניים, עדיף לבחור במדינה היהודית ולא בארץ ישראל.

בסופו של דבר ההצעה לא התקדמה כמעט בכלל, ולא רק בגלל המתנגדים אלא בעקב כי התברר שההצעה לא הייתה מעשית. אבל הסוגיה הזאת מעלה שאלה מעניינת: מה חשוב לנו יותר, החלום להקים מדינה יהודית, או החלום לשוב לארץ ישראל? ומה אתם אומרים?

שלום ילדים,

שמי אשר כהן ואני חוקר באוניברסיטה תחום שנקרא מדעי המדינה. מדעי המדינה הם כל מה שקשור להתנהגות הפוליטית של האדם בחברתם של אנשים אחרים, ולהתנהגות של קבוצות שונות של אנשים בעלי עמדות פוליטיות שונות.

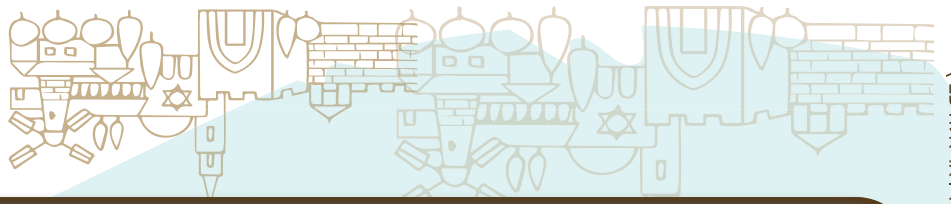
הצטרפתי לשיחה משום שרציתי לומר לכם, שהשאלה שהרצל שאל בסוף דבריו היא שאלה שבמובנים מסוימים קיימת עד היום.

ישנם יהודים שבעבורם לחיות בישראל זה חשוב, כי זאת ארץ ישראל, הארץ הקדושה שבה התרחשו ארועים חשובים ורבים בתולדות עמנו, הארץ שלה קוו והתפללו רבים מהעם היהודי לאורך השנים. יש אפילו יהודים שרוצים לחיות בארץ ישראל ומתנגדים לקיומה של מדינת ישראל כמדינה רבנית, בגלל סבות הקשורות באמונתם הדתית.

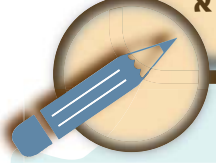
לעמת זאת, יש יהודים שבעבורם לחיות בישראל זה חשוב, כי מדינת ישראל היא המדינה היחידה בעולם שבה היהודים הם הרב, כי יש לה מאפיינים יהודיים, וכמובן, כי כאן הם מרגישים שהם יכולים לזכות להגנה הטובה ביותר בתור יהודים.

עם איזו גישה מהגישות שהציג פרופסור אשר כהן אתם מזדהים? הסבירו את עמדתכם.

פֿאַרשטאַנדענע:
א פֿאַרשטאַנדענע זענען אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
 - אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
 - אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
 - אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
ב פֿאַרשטאַנדענע זענען אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
 אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע
ג אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע (אַזאָלע וואָס זענען פֿאַרשטאַנדענע און פֿאַרשטאַנדענע)

און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן
 און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן און אונטער-אויסגעבן

האַזינע פֿאַר אַס: הַיְצִיָּאָה
 מִחֻמוֹת יְרוּשָׁלַיִם

האַזינע פֿאַר אַס: הַיְצִיָּאָה מִחֻמוֹת יְרוּשָׁלַיִם

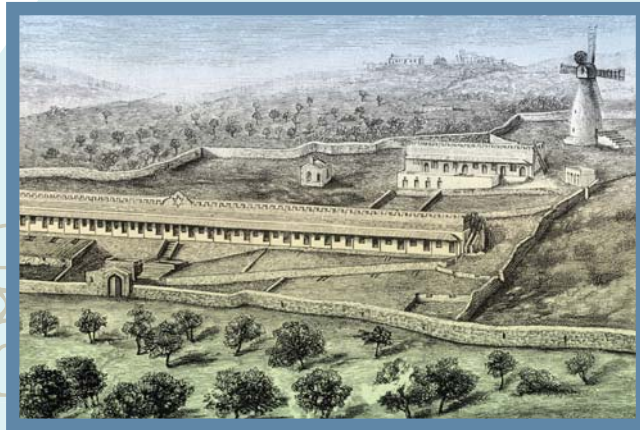

ישוב הארץ

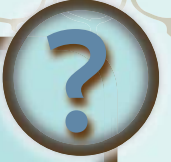
א. נסו לדמין את החוויה: להשאיר לבד כל הלילה בגבעה מרוחקת.
ב. מדוע הגיעו יואל משה סלומון וחבריו לגבעה המרוחקת הזאת? מה הם חפשו שם?
ג. האם אתם יכולים לחשב על מקרה שבו התעקשתם על דבר-מה בעוד שכל היתר ותרו עליו? מה הרגשתם בסופו של דבר?

התבוננו בתמונה של שכונת משכנות שאננים בראשיתה, השכונה הראשונה בירושלים מחוץ לחומות העיר העתיקה:

תמר הירדני, ויקיפדיה

- א. אילו מבנים יש בשכונה? למה?
- ב. מה הרגישו התושבים הראשונים בשכונה, לדעתכם?
- ג. האם השתתפתם פעם במשהו חדש לגמרי שלא ידעתם אם יצליח? מה הרגשתם?

שלום, ילדים. שמי רפאל אהרן בן שמעון. שמות הורי דוד ורחל, ונולדתי במרוקו לפני כמעט מאתיים שנה.

כשהייתי ילד צעיר, אפלו יותר צעיר מכך, בערך בן שש, עליתי עם המשפחה שלי ממרוקו לארץ ישראל והתישבנו בירושלים. איפה בירושלים? שאלה מצחיקה! באותם הימים לא היו שכונות מחוץ לעיר העתיקה של ירושלים, וכך מי שגר בירושלים גר בין חומות העיר העתיקה.

שנים ספורות אחרי שעלינו ארצה רבו מאוד הצפיפות, המחלות, וגם הרצון להרחיב את ירושלים. יהודים ושאינם יהודים החלו להקים מוסדות (בתחלה, נוצריים ומסלמיים) מחוץ לחומות העיר, אבל עוד לא קמו שכונות למגורים מחוץ לחומות.

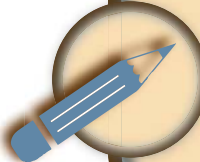
הראשונים לבנות שכונות של ממש ברחבי העיר שמחוץ לחומות היינו אנחנו - היהודים. בתחלה הוקמה שכונת משכנות שאננים ביקמתו של משה מונטיפיורי. לאחר מכן הוקמה השכונה שאבי הקים, שכונת מחנה ישראל, ואחר כך הוקמה נחלת שבועה בידי שבועה חברים ובהם יואל משה סולומון, וכן שכונות נוספות.

היציאה מחומות העיר העתיקה לא הייתה פשוטה. הפחד מפני חיות רעות ושוודדים לנה את כל התושבים הראשונים באותן שכונות. אבל לאט-לאט הדברים הסתדרו, והתרגלנו למציאות החיים החדשה. את הסוף כלנו מכירים: ירושלים הלכה והתפתחה לעיר גדולה ובה שכונות רבות, יהודיות וערביות, העוטפות את חומות העיר העתיקה.

נדמה לי שאפשר לומר שליציאה מהחומות הייתה תרומה חשובה גם לישובים היהודיים שקמו אחר כך ברחבי ארץ ישראל של טרום המדינה.

רָעָם וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי
 עַל-מַעַן אֲנִי אֶלְמָדָם אֶלְמָדָם אֶלְמָדָם אֶלְמָדָם אֶלְמָדָם
 וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי
 וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי

(יְשׁוּבֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל)
 אֵלֶּיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי
 וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי וְעָלְמוֹתַי

הגשמת האלוק: ישובים על פני כל הארץ

התבוננו בכרזה שלפניכם, שהפיקה קרן קיימת לישראל:

עיצוב: דוד ז"ק, ארכיון הצילומים של קק"ל.

ישוב הארץ

?

א. מה מציר בצד הימני של הכרזה? מה מציר בצד שמאל? אילו מלים כתובות בתחתית הכרזה בכל אחד מהצדדים?
 ב. תארו במלים את המסר שהכרזה מבקשת להעביר.
 ג. אילו רגשות לוו את השתפים בהגשמת המסר הזה, לדעתכם?

לפניכם שתי מפות של הישובים בארץ ישראל מתקופת קום המדינה. כמובן, מלבד הישובים האלה היו ישובים ערביים. המפה בצד שמאל מתארת את הישובים היהודיים בארץ ישראל בשנה שלפני קום המדינה. המפה מימין מתארת את הישובים היהודיים בארץ ישראל בשנה שלאחר קום המדינה.

?

א. מה ההבדלים בין שתי המפות?
 ב. חשב, כיצד נוצר בתוך זמן קצר כל כך שנוי שכזה?
 ג. נסו לשער, מה היו התחושות הטובות ומה היו האתגרים שלוו את המהפך הזה?

שלום, ילדים. שמי גולדה מאיר. יתכן ששמי מכר לכם. הייתי האשה היחידה שנשאה בתפקיד ראש ממשלת ישראל. זכיתי למלא את התפקיד הזה אחרי שנים ארוכות שבהן שמשתי בתפקידים חשובים בהנהגה הציונית ובממשלות ישראל. בשנים הראשונות להקמת מדינת ישראל הייתי שרת העבודה, ובחלק מהזמן התרחב התפקיד שלי גם לדאג לישוב העולים הרבים שהגיעו לארץ. באותן שנים עלו ארצה יהודים רבים מכל תפוצות ישראל: מרוקו, תימן, רוסיה, צרפת ועוד, ובזכות העולים הרבים הוקמו עוד ועוד ישובים ונוספו עוד ועוד שכונות. הרגשתי ממש כאלו אני צופה בהגשמת חלום. התרגשתי עם כל ישוב ושכונה שקמו, וראיתי איך החלום לחזור אל ארץ מולדתנו אחרי אלפי שנים ולהצמיח אותה חזרה לארץ של העם היהודי הולך ומתגשם בכל יום ובכל שעה. כמובן, ישובים רבים קמו לפני קום המדינה, והם היו את התחלת הגשמת החלום, ובמדה רבה הובילו להקמת המדינה, אבל נתן לומר שהתגשמות החלום הגיעה לשיאה בשנים הראשונות שאחרי קום המדינה. ישובים רבים כל כך קמו, והישובים הקימים התרחבו במהירות. אני מקווה שבשבעים השנים הבאות נמשיך לפתח ולהצמיח את מדינתנו לרוחת כל אזרחיה!

יש לומר שנעשו גם טעויות במהלך הדרך. למשל, היה יחס מפלה (לא הוגן) לחלק מהעולים שבאו מצפון אפריקה, עיראק ותימן. במקום לדאג להם כמו לעולים חדשים אחרים, שלחו אותם להתגורר במקומות לא מפתחים ורחוקים מסביבה שיכלה לעזור להם להתאקלם כמו שצריך. דבר נוסף, כמה מהישובים החדשים קמו על בסיס ישובים ערביים שתושביהם גרשו מהם.